Қазақстан Республикасының -
жетекші оқу орны
Абылай хан атындағы
Қазақ халықаралық қатынастар
және әлем тілдері университетінің
80 жылдығына арналады

Л.А. Нурғазиева
Н.А. Кудайбергенов
А.М. Адилова

АУДИТ
ТЕОРИЯСЫ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕСІ

оқу құралы

Алматы, 2021

АУДИТ ТЕОРИЯСЫ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕСІ

АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕР УНИВЕРСИТЕТІ

Л.А. Нурғазиева
Н.А. Кудайбергенов
А.М. Адилова

АУДИТ
ТЕОРИЯСЫ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕСІ

оқу құралы

Алматы, 2021

ӘОЖ 657 (075.8)
ҚБЖ 65.052.219.73
Н 83

Оқу құралы Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университетінің ғылыми кеңесінің 25 қазан 2020 жылғы (№2 хаттама) шешімімен ұсынылған.

Рецензенттер:

Искалиев М.Д. - э.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері уинверситеті

Успанова М.У. - э.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері уинверситеті

Асанова А.Б. - э. ғ.к., доцент, Нархоз Университеті

Алайдарқызы Қ. - э.ғ.к., доцент, Алматы экономика және статистика академиясы

Л.А.Нурғазиева, Н.А .Кудайбергенов, А.М.Адилова

Н 83 Аудит теориясы және әдістемесі. Оқу құралы.- Алматы: Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, 2021. – 216 б.

ISBN 978-601-270-448-8

Оқу құралында аудиттің теориялық және әдіснамалық негіздері берілген. Оқу құралын жазу барысында Аудиторлық қызметті ұсыну процесіндегі әр түрлі технологияларды пайдаланудың ұлттық және шетел тәжірибелері салыстырыла отырылып мысалдар келтірілді.

Осы оқу құралы экономикалық мамандықтар бойынша жоғары және орта-кәсіби білім беретін оқу орындарында оқитын студенттеріне арналған.

ӘОЖ 657 (075.8)
ҚБЖ 65.052.219.73

ISBN 978-601-270-448-8

© Нурғазиева Л.А.
© Кудайбергенов Н.А.,
© Адилова А.М., 2021.

МАЗМҰНЫ

бет

Кіріспе 5

1 Аудиттің теориялық негіздері

1.1 Аудиттің жалпы түсінігі, пәні мен объектілері 7

1.2 Аудиттің концепциясы мен қағидалары 13

1.3 Аудиттің түрлері 21

2 Аудиттің даму тарихы

2.1 Аудит қызметті әдіснама ұғымының даму тарихы 31

2.2 Аудит әдіснамасының географиялық даму тарихы 35

2.3 ҚР аудит әдіснамасының қалыптасу тарихы 39

3 Қазақстан Республикасындағы аудиторлық қызметті нормативті реттейтін жүйе

3.1 Аудиорлық қызмет туралы заң, оның орны мен мазмұны 46

3.2 Халықаралық аудит стандарттары тұралы ұғым 47

3.3 Аудиторлық рәсімдер 51

4 **Аудиторлық ұйымдардың құқықтары мен мәндеттері**

4.1 Аудит әдіснаманың халықаралық ұйымдары 55

4.2 Аудиторлық кәсіптік ұйымдардың қызметі 58

4.3 Аудиторлық қызмет әдіснамасының жалпы жағдайы мен негізгі қиындықтары 64

5 Аудит қызметінің негізгі талаптары

5.1 Аудиторлық-ақыл-кеңес қызметің негізгі міндеттері 73

5.2 Аудитор мен кеңесшілердің жауапкершілігі 78

5.3 Аудитордың біліктілігі 84

6 Аудиторлық қызметтің әдіснама ұғымы

6.1 Аудиторлық қызметтің ұғымы 95

6.2 Ақыл-кеңес беру ұғымы 98

6.3 Аудиторлық ақыл-кеңестік қызмет 102

7 Аудиторлық қызметтің әдіснамалық негіздері
7.1 Әдістемелер мен аудит әдістері 108
7.2 Аудит әдістерін топтастыру 117
7.3 Аудит әдіснамасын жетілдірудің түйін бағыттары 124

8 Аудиторлық дәлелдеуді алу әдістемесі
8.1 Аудиторлық айғақтарды алу рәсімдері мен бақылау әдістері 128
8.2 Аудиторлық дәлелдеулерді жүргізудің ерекшеліктері 134
8.3 Қорытынды есептемеге дәлелдеулерді алу әдістемесі 141

9 Аудиттің даму болашағы
9.1 ҚР аудиторлық ақыл кенес нарығының дамуы 149
9.2 Аудиторлық қызмет нарығының мәселелері 171
9.3 Аудиторлық қызметтін жұмыс істеудің даму болашағы 175

10 Аудиторлық қызметті ұсынудың әдіснамалық мәселесі
10.1 Аудиторлық қызметтің әдіснамалық негіздерін және функцияларын жаңарту 178
10.2 Аудиторлық ақыл-кеңестік фирманы таңдаудың сипаттамалары 183
10.3 Аудиторлық фирманы таңдау үдерістері 188

Қорытынды 203
Глоссарий 205
Пайдаланылған әдебиет тізімі 210
Қосымшалар 213

Кіріспе

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасында нарықтық экономикаға өтудің көптеген мәселесі нарықтық тетіктің тура элементтерін (еркін баға белгілеу, меншіктің акционерлік формасы және т.б.) енгізгеннен кейін елде кері байланыстың экономикалық тетіктері деп аталатын толық кешенді қалыптасу әлі де бола қоймағандығымен байланысты, өндірістік сала мен қаржылық институттардың өзара іс-әрекеттестігінің күрделі жүйесінде сол кері байланыс элементерінің бірі ретінде аудит саналады.

Осы уақытқа дейін аудиттің әдіснамасы өзіндік ғылыми бағыт ретінде кешенді түрде дамымағанын айрықша атап өту керек, яғни аудит жүйелік теориялық тұрғыдан да, әдіснамалық тұрғыдан да жеткілікті түрде зерттелінбеген және дайындалынбаған. Одан басқа, консалтингтің теориясы мен оның әдіснамалық аппараты да аудиторлық қызметке арналған ғылыми әдебиеттерде кеңінен жарыққа шықпады және аудиттің әдіснамалық аппаратын жетілдірудің барлық талаптары негізінен бабабарлық теориясы ұстанымы тұрғысынан және шамалы дәрежеде – контроллинг теориясы ұстанымы тұрғысынан қабылданады.

Біз аудиторлық қызметті жүзеге асырудың теориясы мен әдіснамасы мәселесін қозғайтын осы ғылыми зерттеуде аудиторлық қызметтің ұлттық нарығында бар ғылыми-сараптамалық және практикалық зерттеулердің тапшылығын толықтыруға іс-әрекет еттік те, өзгеріп отыратын экономикалық жағдайларға және халықаралық аудиторлық стандарттардың жаңаруына сәйкес үнемі өзектендіруді талап ететін зерттеудің ***мәселесі*** анықталды.

Осы жұмыста аудиторлық қызметті ұсыну процесіндегі әр түрлі технологияларды пайдаланудың ұлттық және шетел тәжірибесін қорыту жүзеге асырылды. Қызметтің осы саласындағы көптеген мәселелерге біз жүргізген талдаудың, тек аудиторлық-ақыл-кеңестік бизнес үшін ғана емес, елеулі

мәні бар. Ең алдымен, бұл аудиторлық қызметті әдіснамалық және әдістемелік жасақтау, осы саланың менеджменті мен маркетингінің жеке аспектілерін зерттеу, есепке алудың әдістері, осы саладағы басқа өзекті мәселелердің стандарттарын жүзеге асыру, халық шаруашылығының әр түрлі салаларының басқа мамандары да пайдалана алатын болатын шешімдер бойынша практикалық ұсыныс мәселелеріне қатысты болады.

Осы басылым аудиторлық қызметтің теориялық-әдіснамалық және ұйымдық аспектілерін кешенді түрде қарастыратын, оның құрылымы мен мазмұнын қалыптастыруды анықтайтын мәселелік-тақырыптық белгі бойынша құрылған және кіріспеден, төрт бөлімнен, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттердің тізімінен және қосымшалардан тұратын республикадағы практикалық бірінші жұмыс болып табылады.

Л.А. Нурғазиева
Н.А. Кудайбергенов
А.М. Адилова

АУДИТ
ТЕОРИЯСЫ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕСІ

оқу құралы

Басуға 13.01.2021 ж. қол қойылды
Қаріп түрі "Times New Roman", Офсеттік басылым "RISO"
Офсеттік қағаз. Пішіні 60х84 1/16. Көлемі 13,5 б.т.
Тапсырыс № 1048 Таралымы 500 дана.

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ-нің "Полилингва" баспасы
050022, Алматы қ., Мұратбаев к-сі, 200
Тел.: +7 (727) 292-03-84, 292-03-85, ішкі 21-19
E-mail: kazumo@ablaikhan.kz, ablaikhan@list.ru